

УДК 657.61:630

Т. О. Мулик,
к. е. н., доцент, завідувач кафедри аналізу та аудиту,
Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1109-2265>
І. Т. Забродський,
магістр з обліку і оподаткування
Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-2156-0101>
А. Ю. Донюк,
здобувач спеціальності 071 "Облік і оподаткування"
Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-5769-5953>

DOI: 10.32702/2306-6792.2024.16.134

ОБЛІК ПРОДУКЦІЇ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

T. Mulyk,
PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Analysis and Audit,
Vinnytsia National Agrarian University
I. Zabrodskyi,
Master's Degree of Accounting and Taxation, Vinnytsia National Agrarian University
A. Doniuk,
Student for specialty 071 "Accounting and Taxation", Vinnytsia National Agrarian University

PRODUCT ACCOUNTING OF FORESTRY ENTERPRISES: CHALLENGES AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

У статті розглянуто особливості обліку продукції лісового господарства. Проаналізовано сучасний стан системи обліку, основні елементи системи обліку продукції лісогосподарських підприємств, визначено його функції. Зосереджено увагу на специфічних ознаках лісогосподарських підприємств, які впливають на організацію та методику обліку, виокремлено основні виклики, з якими стикаються лісогосподарські підприємства при веденні обліку. Висвітлено основні проблеми організації обліку. Досліджено особливості облікової політики лісогосподарських підприємств. Охарактеризовано порядок здійснення електронного обліку деревини, зокрема, зазначено, що він дозволяє здійснювати моніторинг використання лісових ресурсів, забезпечувати своєчасне та точне реєстрування переміщення деревини, запобігати незаконному обігу деревини та підвищувати якість обліку деревини.

За результатами проведеного дослідження виокремлено: необхідність модернізації системи обліку, що забезпечать більшу точність, прозорість та оперативність; важливість створення єдиної державної інформаційної системи обліку лісопродукції, що дозволить об'єднати розрізнені дані, підвищити ефективність управління лісовими ресурсами та посилити контроль за їх використанням; підвищення ролі людського фактору; впровадження механізмів громадського контролю та забезпечення доступу громадськості до інформації про облік лісопродукції сприятиме підвищенню довіри до системи та запобіганню корупції, тощо.

Обґрунтовано необхідність модернізації системи обліку з використанням сучасних інформаційних технологій. Розглянуто перспективи розвитку системи обліку, зокрема цифровізація, інтеграція з іншими системами; підвищення кваліфікації персоналу; створення єдиної державної інформаційної системи; впровадження електронного документообігу, забезпечення прозорості та відкритості, використання геоінформаційних систем, міжнародна співпраця, тощо.

На основі проведеного аналізу сформульовано висновки та рекомендації щодо вдосконалення системи обліку лісопродукції, спрямовані на підвищення її ефективності, прозорості та відповідності сучасним вимогам. Результати дослідження можуть бути використані для розробки нових підходів до обліку лісопродукції, а також для розробки нормативно-правової бази у цій сфері.

The article examines the features of accounting for forestry products. The current state of the accounting system, the main elements of the accounting system for the products of forestry enterprises, and its functions are defined. Attention is focused on the specific features of forestry enterprises that affect the organization and methodology of accounting, the main challenges faced by forestry enterprises in accounting are highlighted. The main problems of accounting organization are highlighted. Peculiarities of the accounting policy of forestry enterprises have been studied. The procedure for conducting electronic wood accounting is characterized, in particular, it is noted that it allows monitoring the use of forest resources, ensuring timely and accurate registration of wood movement, preventing illegal wood circulation and improving the quality of wood accounting.

According to the results of the conducted research, the following are highlighted: the need to modernize the accounting system, which will ensure greater accuracy, transparency and efficiency; the importance of creating a unified state information system for accounting for forest products, which will allow for combining disparate data, increasing the efficiency of forest resource management and strengthening control over their use; increasing the role of the human factor; implementation of public control mechanisms and ensuring public access to information on forest products accounting will contribute to increasing trust in the system and preventing corruption, etc.

The need to modernize the accounting system with the use of modern information technologies is substantiated. Prospects for the development of the accounting system were considered, in particular, digitalization, integration with other systems; professional development of personnel; creation of a unified state information system; implementation of electronic document circulation, ensuring transparency and openness, use of geoinformation systems, international cooperation, etc.

On the basis of the conducted analysis, conclusions and recommendations were formulated regarding the improvement of the forest products accounting system aimed at increasing its efficiency, transparency and compliance with modern requirements. The results of the research can be used for the development of new approaches to accounting for forest products, as well as for the development of a regulatory framework in this area.

Ключові слова: Лісове господарство; облік; лісопродукція; державна власність; облік витрат; земля; капітал.

Key words: Forestry; accounting; forest products; state property; cost accounting; Earth; capital.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Облік продукції лісогосподарських підприємств є надзвичайно важливим для забезпечення ефективного управління лісовими ресурсами, прозорості лісогосподарської діяльності та дотримання екологічних стандартів. Проте, сучасні реалії, такі як глобальні зміни клімату, посилення екологічних вимог, розвиток цифрових технологій та зростання попиту на лісову продукцію, ставлять перед лісогосподарськими підприємствами нові виклики.

Тому доцільно провести комплексну оцінку сучасного стану обліку продукції лісогосподарських підприємств, виявити існуючі проблеми та прогалини, а також розробити пропозиції щодо вдосконалення системи обліку з урахуванням сучасних тенденцій та вимог. Дане дослідження сприятиме підвищенню ефективності та прозорості лісогосподарської діяльності.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Облік продукції лісогосподарських підприємств є динамічною галуззю дослідження, що постійно розвивається під впливом технологічних інновацій, зміни клімату та зростаючих екологічних вимог. Аналіз останніх досліджень дозволяє визначити актуальні тренди, ідентифікувати невирішені проблеми та окреслити перспективні напрямки для подальших досліджень.

Дану тему досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці, а саме: Замула І.В. [1], Танаєва М.М. [1], Шавуровська О.В. [1], Ткаль Я.С. [2; 3], Бурякова О.С. [2; 3], Суліменко Л. А. [4], Киян С. А. [4], Вітер А. В. [4], Остапчук С.М. [5], Здирко Н.Г., Дриманова Л.М. [5], Бараненко Ю.В. [5], Максименко Д.В. [6], Жураковська І.В. [7], Чудовець В.В. [7] та інші.

Попри високий рівень розробок цих авторів, варто наголосити на необхідності цілеспрямованих і комплексних напрацювань у напрямі викликів та перспектив розвитку обліку

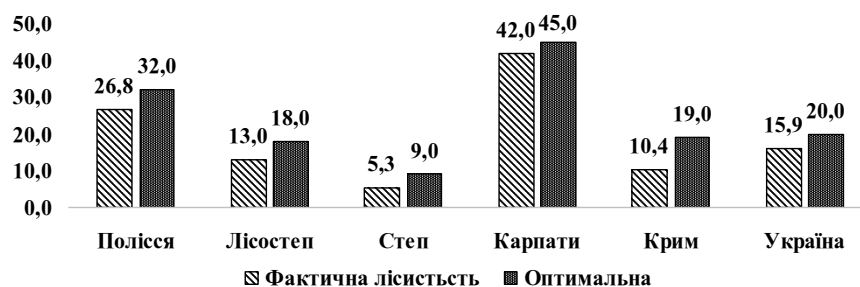

Рис. 1. Лісистість території України за природними зонами, %

Джерело: побудовано авторами за даними [10].

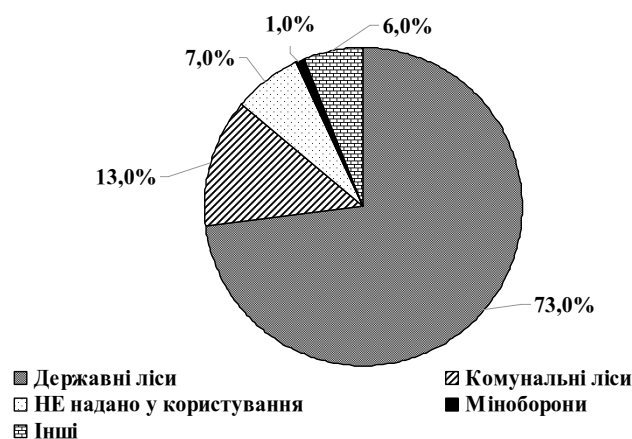

Рис. 2. Розподіл земель лісового фонду України, %

Джерело: побудовано авторами за даними [10].

продукції лісогосподарських підприємств, зокрема, інтеграції цифрових технологій в облік. Сучасні технології, такі як системи GPS, безпілотні літальні апарати, датчики дистанційного зондування, блокчейн та штучний інтелект, відкривають нові можливості для автоматизації процесів обліку, підвищення точності даних та прозорості лісогосподарської діяльності.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є розгляд питань щодо обліку лісогосподарської продукції, його особливостей, виокремлення основних проблем, викликів та перспектив його розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Лісове господарство — це галузь господарської діяльності, спрямована на раціональне та стійке використання лісових ресурсів. Вона включає в себе планування, управління та експлуатацію лісів з метою забезпечення потреб суспільства у деревині, екологічних послугах, рекреації та інших користуваннях, збері-

гаючи при цьому екологічну стійкість та біорізноманіття лісових екосистем [8].

Ведення лісового господарства полягає у здійсненні комплексу заходів з охорони, захисту, раціонального використання та розширеного відтворення лісів [9].

До лісового фонду України належать лісові ділянки площею 10,4 млн га, а також ділянки вкриті лісовою рослинністю 9,6 млн га. Лісистість України становить 15,9% (рис. 1).

Відповідно до Лісового кодексу України ліси можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності (рис. 2).

Переважна більшість лісів перебуває у державній власності. У процесі розмежування земель до комунальної власності можуть бути віднесені близько 1,3 млн га (13%) земельних ділянок лісогосподарського призначення, що знаходяться у постійному користуванні комунальних підприємств, підпорядкованих органам місцевого самоврядування. Частка лісів приватної власності складає менше 0,1% загальної площі лісових земель. Близько 800 тис. га лісових земель не надані в користування. В Україні історично сформована ситуація з закріпленням державних лісів за численними постійними лісокористувачами (для ведення лісового господарства ліси надані в постійне користування підприємствам, установам і організаціям кількох десятків міністерств і відомств). За відомчим підпорядкуванням, найбільша площа лісових земель (близько 73%) належить до сфери управління Держлісагентства [10].

Облік лісопродукції є фундаментальним процесом, який забезпечує прозорість, ефективність та сталий розвиток лісового господарства. Його важливість виходить далеко за межі галузі, впливаючи на економіку країни в цілому. Зокрема, облік дозволяє точно визначити обсяги заготівлі деревини, що запобігає перевищенню лісосік і сприяє збереженню лісових екосистем. Завдяки його організації можна відстежувати ефективність роботи лісових підприємств, виявляти вузькі місця та вносити

необхідні корективи. Він забезпечує простежуваність деревини від лісу до кінцевого споживача, що дозволяє гарантувати якість продукції та дотримуватися стандартів. За допомогою обліку можна оцінити вплив лісогосподарської діяльності на довкілля, розробити заходи щодо зменшення негативного впливу та відновлення лісових ресурсів.

Система обліку лісопродукції — це комплекс взаємопов'язаних процесів, методів та засобів, що забезпечують збір, обробку, зберігання та аналіз інформації про рух лісопродукції від лісу до кінцевого споживача. Ця система має на меті забезпечити прозорість лісогосподарської діяльності, ефективне використання лісових ресурсів та дотримання екологічних стандартів.

У системі лісового господарства розрізняють оперативний (внутрішньогосподарський) та бухгалтерський облік. Щодо бухгалтерського обліку, то методологічно й організаційно він поділяється на фінансовий та управлінський. Фінансовий облік включає комплекс правил та процедур, що забезпечують підготовлення і оприлюднення інформації про результати фінансово-господарської діяльності підприємства відповідно до вимог чинних законодавчих актів. Управлінський облік здійснюється суб'єктами підприємницької діяльності з метою забезпечення внутрішніх інформаційних потреб для своєчасного прийняття та реалізації управлінських рішень. При цьому головним є своєчасне одержання достовірної інформації про доходи і витрати як

Таблиця 1. Основні елементи системи обліку продукції лісогосподарських підприємств

Елементи обліку продукції лісогосподарських підприємств	Зміст елементів
Первинний облік	фіксація фактів господарської діяльності (заготівля, переробка, реалізація лісопродукції) у первинних документах (лісові квитанції, накладні тощо).
Аналітичний облік	систематизація даних первинного обліку за видами лісопродукції, контрагентами, місцями зберігання тощо
Синтетичний облік	узагальнення інформації про рух лісопродукції в бухгалтерських регістрах
Звітність	складання звітів про виробничу та фінансову діяльність підприємства
Контроль	постійний моніторинг відповідності облікових даних фактичному стану справ

Джерело: сформовано авторами.

на підприємстві в цілому, так і в окремих його структурних підрозділах [6].

Система обліку продукції лісогосподарських підприємств складається з певних елементів (табл. 1).

На нашу думку, облік продукції лісогосподарських підприємств, виконує такі функції:

— контроль за використанням лісових ресурсів, що передбачає запобігання незаконним рубкам, забезпечення дотримання лісогосподарських планів;

— оцінка ефективності виробництва, що передбачає аналіз витрат і доходів, визначення рентабельності виробництва;

— оптимізація виробничих процесів, що передбачає виявлення вузьких місць, розробка заходів щодо підвищення ефективності;

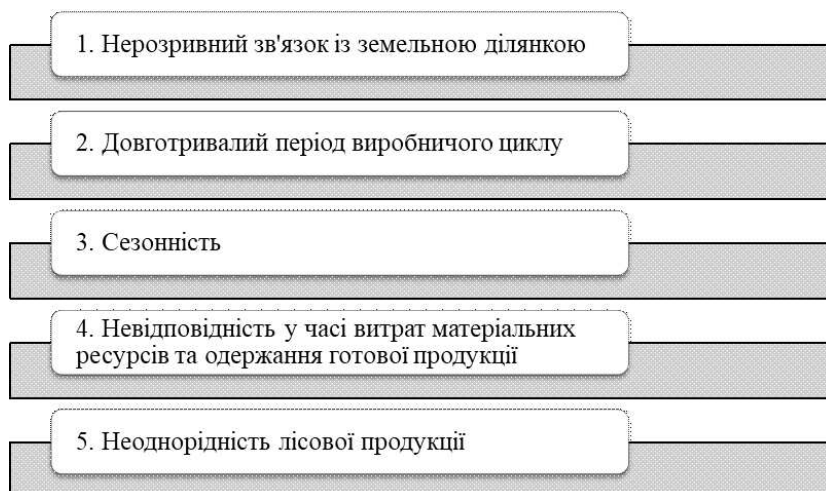

Рис. 3. Специфічні ознаки лісогосподарських підприємств, які впливають на організацію та методику обліку

Джерело: побудовано авторами на основі [1, 6].

— забезпечення прозорості, що передбачає відкритість інформації про рух лісопродукції, запобігання корупції;

— оцінка впливу на довкілля, що передбачає аналіз впливу лісгосподарської діяльності на навколишнє середовище.

Загалом, організація обліку лісгосподарських підприємств має певні особливості, що пояснюється специфікою самої галузі (рис. 3).

Так, земля є основним засобом виробництва, де вирощуються лісові ресурси, яка здатна до біологічних трансформацій, тому бухгалтерський облік на лісгосподарських підприємствах має вестися відповідно до норм НП(С)БО 30 "Біологічні активи".

Вирощування лісу — це досить тривалий процес, який може тривати десятиліттями, тому потрібно враховувати період формування готової продукції. Також потрібно акцентувати увагу на методичних підходах до оцінки активів та продукції.

Лісове господарство характеризується сезонністю, адже збирання та оброблення деревини залежить від кліматичних умов, тому і відбувається в певні періоди року, це спонукає до того, що потрібно адаптувати облік до сезонних коливань.

Слід відмітити невідповідність у часі витрат матеріальних ресурсів та одержання готової продукції, що зумовлено тим, що вирощування лісових насаджень може тривати десятиліттями, тому щоб отримати готову продукцію потрібно спочатку вкласти кошти у вирощування лісу.

Для ведення інформативного та достовірного обліку потрібно розмежовувати продукцію лісового господарства на рахунках бухгалтерського обліку. Така інформація надасть дані щодо обсягів доходів та витрат від заготівлі лісової продукції.

Крім цих особливостей, на думку Жураковської І.В. та Чудовець В.В., на систему обліку підприємств лісового господарства впливає також:

— наявність довгострокових та поточних лісових біологічних активів;

— тривалий операційний цикл виробництва — росту лісових насаджень;

— управління лісами різними відомствами;

— фінансування діяльності лісгосподарських підприємств за рахунок власних та бюджетних коштів [7].

Особливості лісової галузі не лише впливають на організацію обліку, а й створюють перешкоди для його ефективного функціонування.

Так, науковці стверджують, що методичне забезпечення бухгалтерського обліку процесу лісозаготівлі не відповідає вимогам НП(С)БО 30 "Біологічні активи" та МСФЗ 41 "Сільське господарство". У зв'язку з цим необхідним є докорінне реформування системи бухгалтерського обліку в лісовій галузі. З метою вдосконалення методичного забезпечення бухгалтерського обліку лісових ресурсів на стадії заготівлі, авторами Замулою І.В., Танасієвою М.М. та Шавуровською О.В., запропоновано новий порядок бухгалтерського обліку процесу лісозаготівлі, що дозволяє своєчасно отримати повну та достовірну інформацію для вирішення управлінських питань, зокрема: встановлення ціни на деревину, заготовлену під час проведення рубок головного користування [1].

Врахування специфіки лісового сектору економіки дозволить розробити методичне забезпечення бухгалтерського обліку цих природних активів. Для формування інформації про обсяги лісових активів на мікроекономічному рівні, автори Замула І.В., Танасієва М.М. та Шавуровська О.В., вважають за потрібне включити їх до об'єктів бухгалтерського обліку. Об'єктом обліку є лісові ресурси та продукція, одержана в результаті проведення заготівельних робіт, що знаходяться під контролем лісового господарства [1].

Жураковської І.В. та Чудовець В.В. [7], акцентують увагу також на таких проблемних аспектах:

— використання традиційних методів обліку і калькулювання собівартості не забезпечує формування реальної собівартості лісгосподарської продукції при тривалому операційному циклі. Більшість витрат на вирощування, відтворення, охорону, захист лісу та інші заходи відносяться на витрати періоду і не підлягають капіталізації, тобто не потрапляють до собівартості виробленої продукції. При цьому вони є обов'язковими, містять значний перелік робіт та складають велику частину витрат підприємств;

— перебування лісів в державній, комунальній та приватній власності, що ускладнює формування єдиних підходів до методики обліку. На сьогодні відсутні методичні рекомендації щодо обліку біологічних активів лісу, а існуючі розкривають порядок обліку в сільському господарстві та не враховують галузевих особливостей;

— фінансування заходів з охорони, захисту та відтворення лісів за рахунок як бюджетних, так і власних коштів підприємств. Виникає необхідність наукового обґрунтування доціль-

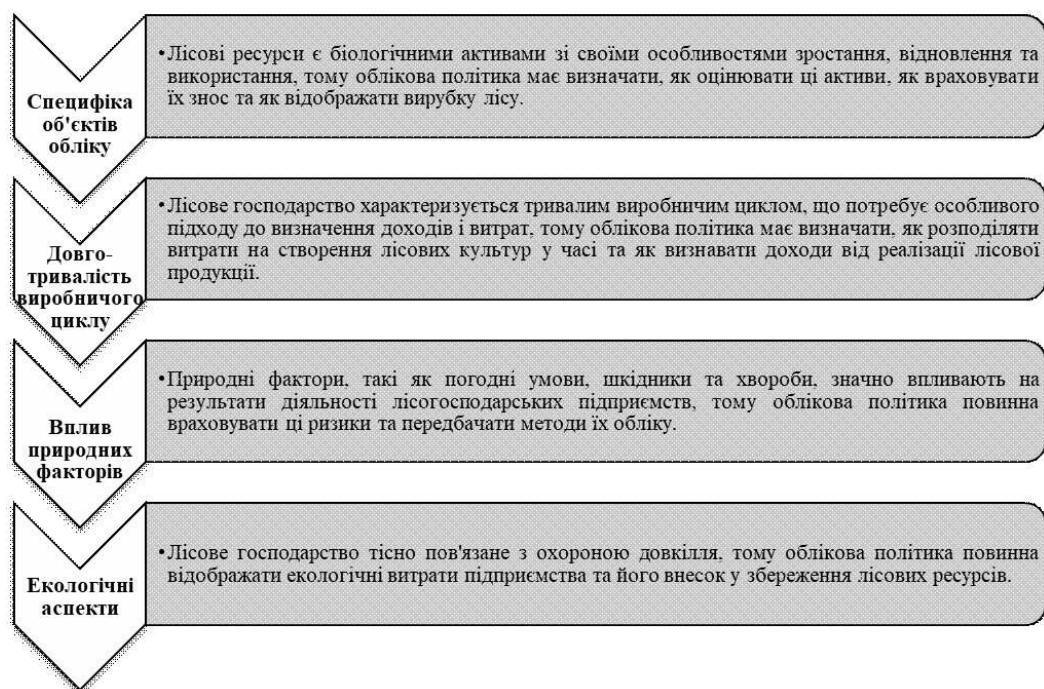

Рис. 4. Особливості облікової політики лісогосподарських підприємств

Джерело: сформовано авторами.

ності віднесення таких витрат до складу витрат на виробництво, адміністративних, операційних чи інших витрат.

Загалом, проблеми в обліку лісогосподарських підприємств можуть призвести до неефективного використання лісових ресурсів, зниження конкурентоспроможності галузі, збільшення ризиків для інвесторів та погіршення екологічної ситуації.

Для уникнення цих негативних наслідків необхідно постійно працювати над вдосконаленням системи обліку лісопродукції, впроваджувати сучасні технології та підвищувати кваліфікацію облікових працівників.

В обліку лісогосподарських підприємств важливе місце відводиться обліковій політиці, оскільки вона визначає методичні прийоми, які підприємство обирає для визнання, оцінки та подання в бухгалтерській звітності інформації про свої господарські операції.

Враховуючи специфіку лісового господарства, облікова політика на таких підприємствах має певні особливості (рис. 2), які дозволяють відображати інформацію про виробничий процес, біологічні активи та специфіку реалізації продукції. Так, наприклад, слід враховувати, що операційний цикл для підприємств лісового господарства є довготривалим і включає такі процеси як підготовка ґрунту для насадження матеріалу, вирощування деревини, догляд за насадженнями, вирубка, переробка та реалізація готової продукції.

Тому ускладнюється облік витрат на різних етапах життєвого циклу насаджень, починаючи від висадження і закінчуючи переробкою та реалізацією деревини.

Визнання витрат на створення лісових ресурсів у складі поточних виробничих витрат суперечить принципам бухгалтерського обліку, зокрема: превалювання сутності над формою та повного висвітлення, оскільки ці принципи передбачають що фінансова звітність повинна містити всю інформацію про фактичні та потенційні наслідки господарських операцій та подій, здатних вплинути на рішення, що приймаються на її основі [1].

Щоб правильно визнавати витрати на створення лісових ресурсів потрібно чітко визначати всі види витрат. Наприклад: витрати на закупівлю саджанців, добрива, робочу силу, витрати на оренду тощо. Також витрати слід розподіляти на капітальні та поточні. Витрати, що мають довгостроковий характер, потрібно відносити до капітальних (наприклад посадка дерев), а витрати на догляд за лісовим господарством до поточних (обробка від шкідників).

З урахуванням галузевих особливостей діяльності підприємств лісового господарства сформовано групи природоохоронних заходів, за якими запропоновано вести облік поточних та капітальних природоохоронних витрат: 1) нарощування екологічного потенціалу лісів, забезпечення ведення лісового господарства на

засадах сталого розвитку; 2) підвищення стійкості лісових екосистем, забезпечення охорони й захисту лісів; 3) охорона та раціонального використання мисливської фауни; 4) покращення наукового і кадрового потенціалу розвитку природоохоронної діяльності у лісовому господарстві [1].

Особливістю лісових ресурсів є їх здатність до біологічних перетворень, які передбачають процеси росту, дегенерації, відтворення, що призводять до якісних і кількісних змін у цих природних ресурсах. У зв'язку з цим, автори Замула І.В., Танасієва М.М. та Шавуровська О.В., наводять основні критерії визнання витрат на формування лісових ресурсів: тривалість періоду підготовки до використання за призначенням, який перевищує один вегетаційний період (рік). Тому витрати на відтворення лісових ресурсів повинні бути відображені у складі витрат на формування довгострокових біологічних активів [1].

Основною проблемою в лісовому обліку є забезпечення правильної та достовірної оцінки насаджень, яка необхідна для складання бухгалтерського балансу. Це і є оцінка насаджень. Облік лісових біологічних активів слід вести за класами віку, а не за стиглістю насаджень (яка залежить від цільового використання деревини). Це дозволить пов'язати бухгалтерський та управлінський облік шляхом розрахунку щорічних витрат на дерева певного віку.

В системі обліку продукції лісогосподарських підприємств, важливе значення відводить електронному обліку деревини (ЕОД).

Суліменко А., Киян С. та Вітер А. під веденням ЕОД розуміють своєчасне та достовірне відображення руху лісопродукції, доступність даних про її залишки; контроль за зберіганням і використанням, облік оплати, прозорість роботи матеріально відповідальних осіб, мобільність виявлення незаконного вивозу лісодеревини [4].

Подібну думку висловлюють й інші науковці. Так, Остапчук С., Дриманова А., та Барановська Ю. зазначають, що система ЕОД дає можливість контролювати рух заготовленої деревини від місця її заготівлі до кінцевого споживача. Держлісагентство може в онлайн режимі відслідковувати будь-яку заготівлю деревини, а також спостерігати за рухом лісопродукції від заготівлі до реалізації. Впровадження електронного обліку деревини дає змогу оптимізувати виробничу діяльність лісогосподарських підприємств, підвищити якість обліку лісопродукції, скоротити час оформлення документації [5].

ЕОД здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 р. № 1142 "Про затвердження Порядку проведення моніторингу внутрішнього споживання вітчизняних лісоматеріалів необроблених і контролю за не перевищенням обсягу внутрішнього споживання вітчизняних лісоматеріалів необроблених" [11]. Зазначеним актом Уряду запроваджено обов'язкове ведення електронного обліку деревини власниками лісів та постійними лісокористувачами України. Відповідно до пункту 6 зазначеної постанови, наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 27.09.2021 р. № 621 затверджено Інструкцію з ведення електронного обліку деревини [12]. Систематизація інформації про походження, заготівлю та реалізацію лісоматеріалів здійснюється Єдиною державною системою електронного обліку деревини [10].

Доступ до Єдиної державної системи ЕОД надано Міністерству внутрішніх справ України, Національній поліції України, Державній фіскальній службі України, Службі безпеки України Державній службі статистики України та іншим державним органам [10].

Держлісагентство забезпечує доступ громадськості до інформації щодо використання лісових ресурсів. На офіційному сайті адміністратора Єдиної державної системи ЕОД реалізовано можливість перевірки законності заготівлі деревини (<https://open.ukrforest.com>) шляхом онлайн перевірки наявності лісорубного квитка, а також перевірки лісоматеріалів за номером бирки, номером ТТН та номером транспортного засобу [10].

ЕОД є системою реєстрації переміщення деревних ресурсів з використанням автоматизації на всіх етапах лісозаготівлі, поряд із введенням та надсиланням бухгалтерської інформації покладного (штабельного) обліку з використанням сучасних інформаційних технологій для подальшого використання в бухгалтерському та управлінському обліку [3].

Процес ЕОД повністю заснований на електронному документообігу. Він базується на програмному забезпеченні, що дозволяє контролювати етапи руху деревини, під час яких вся облікова інформація передається в електронному вигляді. Важливим результатом роботи системи є значне зменшення формальностей та різного роду звітування між виробничими підрозділами лісгоспу, а також зменшення незаконної торгівлі незаконно заготовленою деревиною.

Рис. 5. Виклики та перспективи розвитку обліку продукції лісогосподарських підприємств

Джерело: сформовано авторами.

Електронна система дозволяє переглянути весь ланцюжок потоку заготовленої деревини — від місця її заготівлі до споживача. Таким чином, за допомогою реєстру походження деревини, за допомогою нумерації бирки, що позначається деревина, можна визначити законність її заготівлі: місце та час, назву бригади, яка проводила заготівлю, повний опис позначеної продукції [3].

Науковці зазначають, що електронний облік деревини є перспективним інструментом для покращення управління лісовим господарством в Україні. Застосування ЕОД дозволяє здійснювати моніторинг використання лісових ресурсів, забезпечувати своєчасне та точне реєстрування переміщення деревини, запобігати незаконному обігу деревини та підвищувати якість обліку деревини [13].

Та відмічають ряд його переваг, таких як поліпшення прозорості руху деревини, вдосконалення її обліку та контролю, сприяння боротьбі з корупцією, збереження лісів, екологічна стійкість, підвищення ефективності. Водночас існують також недоліки, пов'язані з упровадженням електронного обліку деревини, а саме, значна вартість, складність системи для деяких користувачів, відсутність доступу до технологій та необхідність навчання і зміни бізнес-процесів [13].

Відсутність чітко визначених нормативних вимог до діяльності покупців ідентифікованої деревини є серйозною проблемою, яка може призвести до низки негативних наслідків. Так, діяльність покупця з підтримки відстеження руху ідентифікованої деревини не регулюється жодними нормативними актами, що є слабким місцем. При обробці необробленої деревини дані запасі знеособлюються, незалежно від того, чи була інформація в електронному документообігу, чи на паперовій накладній, або в її специфікаціях. Залишається невирішеним питання включення недержавних постійних лісокористувачів до системи контролю за переміщенням деревини, запровадження механізму контролю та контролю за транспортуванням деревини з боку правоохоронних та контрольних органів. Недосконалість правового положення полягає у існуванні та розвитку двох різних систем. Їх інтеграція в одну систему дозволить їм виконувати як економічні, так і бухгалтерські функції, контролювати деревину постійних лісокористувачів та підтверджувати законність походження лісопродукції [3].

Різноманітність існуючих систем можна систематизувати на основі регулятивного впливу держави: обов'язкова (створені та впроваджені державними органами для контролю переважно державних лісових ресурсів); приват-

на добровільна (розроблені та впроваджені соціально та екологічно відповідальними лісовими та лісовими компаніями або їх асоціаціями); незалежна добровільна (запроваджений міжнародними або національними системами сертифікації лісів або органами з сертифікації, які пропонують різні програми верифікації); комбінована (засновані на використанні кількох попередніх систем) [2]

На основі проведених досліджень можна визначити наступні виклики та сформулювати такі перспективи розвитку обліку продукції лісогосподарських підприємств (рис. 5).

Таким чином, система обліку лісопродукції потребує суттєвої модернізації. Впровадження цифрових технологій, підвищення кваліфікації персоналу та зміцнення нормативно-правової бази є ключовими факторами для забезпечення ефективного та прозорого обліку лісопродукції. Це, в свою чергу, сприятиме збереженню лісових ресурсів, розвитку лісової галузі та зміцненню економіки країни.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

За результатами проведених досліджень можна підсумувати наступне:

1. Облік продукції лісогосподарських підприємств є фундаментальним процесом, який відіграє ключову роль у забезпеченні сталого розвитку лісового господарства та економіки країни в цілому. Однак, сучасна система обліку стикається з низкою викликів, пов'язаних з нормативно-правовою базою, технологічним забезпеченням та кваліфікацією кадрів.

2. Аналіз проведеного дослідження дозволяє виокремити: необхідність модернізації системи обліку лісогосподарських, що забезпечать більшу точність, прозорість та оперативність; важливість створення єдиної державної інформаційної системи обліку лісопродукції, що дозволить об'єднати розрізнені дані, підвищити ефективність управління лісовими ресурсами та посилити контроль за їх використанням; підвищення ролі людського фактору; впровадження механізмів громадського контролю та забезпечення доступу громадськості до інформації про облік лісопродукції сприятиме підвищенню довіри до системи та запобіганню корупції міжнародна співпраця, тощо.

3. Перспективи розвитку системи обліку лісопродукції пов'язані з такими напрямками: цифровізація, інтеграція з іншими системами; підвищення кваліфікації персоналу; створення єдиної державної інформаційної системи; за-

безпечення прозорості та відкритості; міжнародна співпраця, тощо.

Виконання зазначених заходів дозволить створити ефективну систему обліку лісопродукції, яка сприятиме раціональному використанню лісових ресурсів, підвищенню конкурентоспроможності лісового господарства та забезпеченню сталого розвитку країни в цілому.

В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на аналіз економічної ефективності впровадження нових технологій в облік лісопродукції; оцінці впливу цифрової трансформації на систему управління лісовими ресурсами; розробці рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правової бази в галузі обліку лісопродукції.

Література:

1. Замула І.В., Танасієва М.М., Шавурська О.В. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит лісових ресурсів і витрат на їх відтворення та використання: монографія. Житомир, 2021. 257 с.
2. Ткаль Я.С., Бурякова О.С. Удосконалення системи обліку наявності та руху лісоматеріалів в управлінні підприємством. Збірник наукових праць Державного університету інфраструктури та технологій: Серія "Економіка і управління". 2021. Вип. 50. С. 138—144.
3. Ткаль Я.С., Бурякова О.С. Облікова система управління лісогосподарським підприємством. International scientific innovations in human life. Proceedings of the 6th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Manchester, United Kingdom. 2021. Pp. 21—27. URL: <https://sci-conf.com.ua/vi-mezhdunarodnaya-nauchnoprakticheskaya-konferentsiya-international-scientific-innovations-in-human-life-15-17-dekabrya-2021-goda-manchester-velikobritaniya-arhiv/> (Дата звернення: 31.07.2024).
4. Суліменко Л. А., Киян, С. А., Вітер А. В. Особливості обліку біологічних активів та продукції на підприємствах лісового господарства. Молодий вчений. 2017. № 8 (48). С. 474—480.
5. Остапчук С., Дриманова Л., Бараненко Ю. Електронний облік деревної продукції лісового господарства в Україні: проблеми та шляхи удосконалення. Облік і фінанси. 2023. № 4. С. 26—38. DOI: 10.33146/2307-9878-2023-4(102)-26-38
6. Максименко Д.В., Даниш Н.І. Методика обліку лісового господарства України. Науковий вісник Мукачівського державного університету. 2017. № 22 (17). С. 227—237.
7. Жураковська І.В., Чудовець В.В. Облікове забезпечення діяльності підприємств лісової

галузі: стан та перспективи. Облік і фінанси. 2018. № 2. С. 11—15.

8. Обласне комунальне спеціалізоване лісогосподарське підприємство "Галсільліс": офіційний сайт URL: <https://www.galsillis.org.ua/index.php/activity/forestry> (Дата звернення: 20.07.2024).

9. Лісовий кодекс України редакція від 04.01.2024 № 3852-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/38> (Дата звернення: 21.07.2024).

10. Публічний звіт голови державного агентства лісових ресурсів України за 2023 рік. URL: <https://forest.gov.ua/agentstvo/komunikaciyi-z-gromadskistyuu/publiczni-zviti-derzhlisagentstva> (дата звернення: 20.07.2024).

11. Порядок проведення моніторингу внутрішнього споживання вітчизняних лісоматеріалів необроблених і контролю за неперевирощенням обсягу внутрішнього споживання вітчизняних лісоматеріалів необроблених: постановва КМУ 04.12.2019 р. № 1142. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1142-2019-%D0%BF#n14> (дата звернення 20.07.2024 р.)

12. Інструкція з ведення електронного обліку деревини: наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 27.09.2021 р. № 621 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1142-2019-%D0%BF#n14> (дата звернення 20.07.2024 р.)

13. Мулик Т. О., Мулик Я. І., Колонюк О. Ю. Електронний облік деревини як інструмент ефективності лісогосподарської діяльності. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2024. №7. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-7-10141>

References:

1. Zamula, I.V. Tanasiieva, M.M. and Shavurska, O.V. (2021), Bukhhalterskyi oblik, analiz i audyt lisovykh resursiv i vytrat na yikh vidtvo-rennia ta vykorystannia [Accounting, analysis and audit of forest resources and costs of their reproduction and use], Zhytomyr, Ukraine.

2. Tkali, Ya.S. and Buriakova, O.S. (2021), "Improvement of the accounting system for the availability and movement of timber in the management of the enterprise", Zbirnyk naukovykh prats' Derzhavnoho universytetu infrastruktury ta tekhnolohij: Seriia "Ekonomika i upravlinnia", vol. 50, pp. 138—144.

3. Tkali, Ya.S. and Buriakova, O.S. (2021), "Accounting system of forestry enterprise management", International scientific innovations in human life. Proceedings of the 6th International scientific and practical conference, Cognum

Publishing House, Manchester, United Kingdom, pp. 21—27, available at: <https://sci-conf.com.ua/vi-mezhdunarodnaya-nauchnoprakticheskaya-konferentsiya-international-scientific-innovations-in-human-life-15-17-dekabrya-2021-goda-manchester-velikobritaniya-arhiv/> (Accessed 31.07.2024).

4. Sulimenko, L. Kyian, A. and Viter, S. (2020), "Peculiarities of accounting for biological assets and products at forestry enterprises", Molodyi vchenyj, vol. 11, pp. 474—480.

5. Ostapchuk, S. Drymanova, L. and Baranenko, Yu. (2023), "E-Accounting for Wood Products of Forestry in Ukraine: Problems and Ways of Improvement", Oblik i finansy, vol. 4, pp. 26—38. DOI: 10.33146/2307-9878-2023-4(102)-26-38

6. Maksymenko, D.V. and Danysh, N.I. (2017), "Methods of accounting for forestry in Ukraine", Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Economic sciences, vol. 22 (17), pp. 227—237.

7. Zhurakovska, I.V. and Chudovets', V.V. (2018), "Accounting support of forest industry enterprises: status and prospects", Oblik i finansy, vol. 2, pp. 11—15.

8. Halsil'lis (2024), available at: <https://www.galsillis.org.ua/index.php> (Accessed 20.07.2024).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (1994), "Forest Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/38> (Accessed 21.07.2024).

10. State Agency of Forest Resources of Ukraine (2024), "Public report of the head of the state agency of forest resources of Ukraine for 2023", available at: <https://forest.gov.ua/agentstvo/komunikaciyi-z-gromadskistyuu/publiczni-zviti-derzhlisagentstva> (Accessed 20.07.2024).

11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), Resolution "The procedure for monitoring the internal consumption of domestic unprocessed timber and control over not exceeding the volume of internal consumption of domestic unprocessed timber", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1142-2019-%D0%BF#n14> (Accessed 20.07.2024).

12. Ministry of Environment and Natural Resources of Ukraine (2021), Order "Instructions for keeping electronic records of wood", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1142-2019-%D0%BF#n14> (Accessed 20.07.2024).

13. Mulyk, T.O. Mulyk, Ya.I. and Koloniuk, O.Yu. (2024), "Electronic accounting of wood as a tool for the efficiency of forestry activities", Mizhnarodnyj naukovyj zhurnal "Internauka". Seriia: "Ekonomichni nauky", vol. 7. <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-7-10141>

Стаття надійшла до редакції 09.07.2024 р.